

Asia: VM144:00/2017 VM/2067/03.01.00/2017

Luonnos hallituksen esitykseksi väestötietolain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit luonnoksesta

Esityksellä pyritään varmistamaan väestötietolain säännösten yhteensopivuus EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja uuden tietosuojalain kanssa sekä varmistamaan, että tietosuoja-asetuksen tarkentamat edellytykset tietojen käsittelylle voidaan täyttää rekisterihallinnon viranomaisten toiminnassa. Tavoitteena on lisäksi varmistaa, että henkilötietolain kumoaminen ei muodosta aukkoja väestötietojärjestelmän tietojen käsittelyä ja luovuttamista koskeviin säännöksiin. Kela kannattaa voimassaolevan lainsäädännön tarkistamista muuttuvan säädösympäristön mukaiseksi. Lisäksi Kela näkee hyvänä asiana sen, että esityksessä pyritään luopumaan päällekkäisyydestä tietosuoja-asetuksen sääntelyn kanssa, koska tietosuoja-asetus on jo itsessään suoraan sovellettavaa sääntelyä.

Tietosuoja-asetuksesta johtuvat ehdotukset

Kela ei pidä välttämättömänä säätää ehdotetun lain 2 §:ssä erikseen siitä, että henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tietosuoja-asetusta ja kansallista tietosuojalakia. Kelan näkemyksen mukaan tämä ei ole tarpeellista siitäkään huolimatta, että asetukseen liittyvää kansallista liikkumavaraa käytettäisiin rekisteröidyn oikeuksien suhteen. Kela toteaa edelleen, että yhteisrekisterinpitäjien kohdalla tietosuoja-asetuksessa säädetyt vastuualueet (myös rekisteröidyn oikeuksien osalta) tulee jakaa selkeästi (Maistraatit / Väestörekisterikeskus) ja nimenomaisesti lain tasolla, jotta kyseinen vastuunjako ilmenee riittävän selvästi myös rekisteröidyille sekä jotta se olisi tehokas. Tästä syystä ehdotettu 4 §:n 3 momentti on selkeä ja perusteltu.

Kelan näkemyksen mukaan kansallinen poikkeama asetuksen 18 artiklan rajoitusoikeuteen olisi perusteltu ja jopa välttämätön. Tämän säännöksen avulla välttää haitalliset vaikutukset, joita rajoittamisella voisi olla sekä henkilölle itselleen että viranomaistoiminnalle. Väestötietojärjestelmään tallennetuilla henkilötiedoilla on ns. julkinen luotettavuus ja tietojen oikeellisuus varmistetaan lakisääteisesti.

Ulkomaalaisten rekisteröintiä koskevat ehdotukset

Se, että Maahanmuuttovirasto voi tallettaa selvissä tapauksissa tiedot väestötietojärjestelmään ilman pyyntöä on Kelan näkemyksen mukaan perusteltu muutos, joka nopeuttaa henkilötunnuksen myöntämistä ja siten edesauttaa henkilön asiointia esim. viranomaisissa ja siten myös perusoikeuksien toteutumista (9 § 1 momentti). Kela kuitenkin huomauttaa, että ehdotetun lain 22 §:ssä puhutaan Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta. Kelassa ei käytetä enää ilmaista paikallistoimisto, josta syystä ilmaisu olisi syytä muuttaa muotoon Kansaneläkelaitoksen toimisto, mikä termi on käytössä myös mm. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 10 §:ssä.

Henkilötunnusta ja sähköistä asiointitunnusta koskevat ehdotukset

Henkilötunnus on suomalaisessa yhteiskunnassa keskeinen henkilön yksilöintitunnus ja sen puuttuminen vaikeuttaa asiointia sekä viranomaisissa että yksityisen sektorin palveluissa ollen haitallista sekä asiakas- että viranomaisnäkökulmasta. Tältä osin muutostoimivallan keskittäminen maistraattiin ja vain yhteen maistraattiin on perusteltu ratkaisu myös ratkaisukäytännön yhdenmukaisuuden näkökulmasta. Tämä keskittäminen yhteen maistraattiin on järkevää toteuttaa erillisellä asetuksella. Säännösten voidaan nähdä täydentävän esitettyä tietosuojalain sääntelyä.

Väestötietojärjestelmän tietojen luovuttamista koskevat ehdotukset

Kelan näkemyksen mukaan luovutuksensaajan saajan toiminnan ottaminen tietojen luovuttamisen kieltäytymisperusteeksi itse lakiin selkiyttää vallitsevaa oikeustilaa ja on myös tietosuoja-asetuksen hengen mukaista. Kuitenkin ehdotettuun 34 §:ään ehdotetaan lisättäväksi selvyiden vuoksi: ...Tietojen luovuttamisen 28 §:ssä säädettyjen yleisten ehtojen on täytyttävä. Lisäksi Kela esittää pohdittavaksi tulisiko 44 §:n 1 momentin osalta vaatia käyttäjää toteuttamaan tietosuoja-asetuksen 35 artiklassa säädetyn vaikutustenarvioinnin. Tämähän saattaa joka tapauksessa tulla tietosuoja-asetuksen kautta tehtäväksi. Kela toteaa lisäksi, että on perusteltu ja asiakaslähtöinen ratkaisu, että päätettäessä henkilötunnuksen muuttamisesta, muutetaan sähköinen asiointitunnus viran puolesta.

Kannatettavana on pidettävä myös väestötietolakiin ehdotettua muutosta tietojen suojausta koskevasta selvityksestä, joka vähentäisi viranomaisten välisen tietojenluovutuksen hallinnollisia menettelyitä. Tarkoituksena olisi, että rekisterihallinnon viranomaisen asettaisi vähimmäisvaatimukset, joihin tietojen vastaanottaja sitoutuisi ilman, että vastaanottajan on tuotettava selvitys toiminnastaan. Kannatettava on myös ehdotus säätää 28 §:n nojalla tehtävän tietojen luovuttamisen päättämisestä, mikäli edellytykset eivät enää luovutuksen jatkuessa täyty. Luovutuksen päättämisestä tehtävä hallintopäätös takaisi myös hakijan oikeusturvan.

Esityksen vaikutukset

Kela toteaa, että tiedot, jota Maahanmuuttovirasto voisi lakiehdotuksen perusteella oleskeluluvan myöntämisen tai oleskeluoikeuden rekisteröimisen yhteydessä tallentaa, ovat käytännössä erittäin

rajalliset. Migri tallentaisi ehdotuksen mukaan vain nimen ja henkilötunnuksen. Esityksen sivulla 23 todetaan, että Migri ei voi tallentaa kotikuntaa, perhesuhteita, syntymäaikaa- ja valtiota eikä tilapäistä tai vakinaista osoitetta. Käytännössä Kela ei siis kuitenkaan voi pääsääntöisesti ratkaista asiakkaan hakemusta ilman, että henkilö käy itse maistraatissa täydentämässä tietonsa. Kela joutuu siis jatkossakin lähettämään asiakkaalle kehotuksen tietojen täydentämiseksi maistraatissa, jos tiedot ovat puutteelliset vielä hakemuksen tultua käsittelyyn.

Muut kommentit

Kelan toteaa, että 74 §:ssä säädettäväksi esitettävä kansallinen rajausta tietosuojasetuksen säätämään oikeuteen käsittelyn rajaamiseen on perusteltu ja muun muassa viranomaistoiminnan jatkuvuuden ja oikeellisuuden turvaamiseksi. Lisäksi voidaan todeta, että esityksessä mainittu lain voimaantuloaika koskeva ratkaisu on perusteltu, koska lailla on läheinen yhteys tietosuojasetukseen sekä tietosuojalakiin.

Kela korostaa vielä, että esityksen sivulla 9 todetaan, että Kansaneläkelaitos on sopimusperusteisesti toimivaltainen vastaanottamaan tietojen tallettamista koskevan pyynnön. Toimivalta on todettu 22 §:ssä. Kela on irtisanonut Väestörekisterikeskuksen kanssa tekemänsä ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituksen vastaanottomenettelyä koskevan sopimuksen päättymään 31.12.2014. Tältä osin Kansaneläkelaitoksen voisi siis pykälästä poistaa.

Juselius Toni
Kansaneläkelaitos - Yhteiset palvelut / Hankinta- ja lakiyksikkö